

Список использованных источников

1. Попит та пропозиція робочої сили на зареєстрованому ринку праці Донецької області станом на 1 березня 2011 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/don/control/uk/publish/category?cat_id=1205348 - Назва з екрану.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Назва з екрану.
3. Украинское образование: "Вузы - слабые, студенты - сильные" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ru.osvita.ua/vnz/high_school/7239 - Назва з екрану.
4. Результаты рейтинга Компас-2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.yourcompass.org/> - Назва з екрану.
5. Головне управління статистики у Донецькій області [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.donetskstat.gov.ua/statinform/rinok_praci_6.php - Назва з екрану.
6. Закон України «Про зайнятість населення» № 803-XII від 1.03.91 р.(зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>. - Назва з екрану.
7. Тігіпко С. Ми повинні створити систему державного захисту трудових мігрантів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>, 28.03.2011. - Назва з екрану.
8. Индекс развития человеческого потенциала — информация об исследовании [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/human-development-index/human-development-index-info> - Назва з екрану.

Ключевые слова: занятость молодежи, конкурентоспособность и уровень образования, конкурентоспособность молодежи, рынок труда промышленного региона.

Ключові слова: зайнятість молоді, конкурентоспроможність та рівень освіти, конкурентоспроможність молоді, ринок праці промислового регіону.

Key words: youth employment, competitive edge and education level, competitive edge of the youth, labour market of industrial region.

УДК 658.114.5:338.43.01(477.74)

Сотніков Ю.М. к.е.н. доцент,
Кравченко Є.В. магістрант,
Одеський державний економічний
університет, м. Одеса

**ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АПК ОДЕСЬКОГО
РЕГІОНУ: КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД**

Сотніков Ю. М., Кравченко Є. В. Підвищення конкурентоспроможності АПК Одеського регіону: кластерний підхід. Зробити аналіз і розкрити сутність кластерів в сфері АПК, обґрунтувати можливість створення агентства кластерного розвитку агробізнесу в Одеському регіоні для підвищення конкурентоспроможності АПК в умовах транскордонного співробітництва.

Сотников Ю. М., Кравченко Е. В. Повышение конкурентоспособности АПК Одесского региона: кластерный подход. Сделать анализ и раскрыть сущность кластеров в сфере АПК, обосновать возможность создания агентства кластерного развития агробізнеса в Одесском регионе для повышения конкурентоспособности АПК в условиях трансграничного сотрудничества.

Sotnikov Y., Kravchenko E. Improving the competitiveness of agriculture in Odessa region: a cluster approach. Make the analysis and disclose the nature of clusters in the agribusiness, justify the possibility of creation agency of the cluster development of agribusiness in Odessa region for enhance the competitiveness of agriculture in terms of cross-border cooperation.

Постановка проблеми. В умовах сучасних світових господарських відносин, інтенсивність економічного розвитку, зростання конкурентоспроможності регіонів та держави має здійснюватися за рахунок впровадження новітніх ринкових механізмів, що здатні компенсувати кризові деструктивні стихійні процеси. Для України кластеризація є одним із шляхів розбудови економіки та підтримки її на належному рівні в системі світових господарських відносин.

Україна, як держава з централізованим у минулому господарством, повинна шукати шляхи його перебудови, оптимально використовувати наявні ресурси для підвищення конкурентоспроможності власної продукції на світовому ринку, де держави з ринковою економікою посідають провідне місце.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить світовий досвід, значні зміни в організації виробництва як на національному, так і на міжнародному рівнях сприяють створенню територіально-галузевих та інтеграційних об'єднань - кластерів.

Проблеми створення кластерної моделі регіонального розвитку висвітлюються наступними вітчизняними та іноземними вченими, такими як Булатов Н.М., Портер М.Е., Андерсон Т., Длугопольський О.В., Войнаренко М.П., Марков Л.С., Дьяков О.В., Ковальов Ю.М., Дмитрієва В.О., Саблук П.Т. та ін.

Мета статті - окреслити напрями підвищення конкурентоспроможності АПК Одеського регіону на основі розбудови кластерних структур.

Кластерний підхід використовується при аналізі конкурентоспроможності країни, регіону, галузі; як основа політики економічного розвитку; при розробці програм регіонального розвитку; як основа для стимулювання інноваційної діяльності; для залучення інвестування; як основа взаємодії великого і малого бізнесу. Основна мета кластера - підвищити внутрішню та міжнародну конкурентоспроможність його членів за рахунок комерційного і некомерційного співробітництва, наукових досліджень та інновацій, освіти і політики підтримки.[2. с.3-4]

Аналіз усіх аспектів, основних елементів, складових частин і властивостей кластера дозволив сформулювати таке визначення даної поняттєво-термінологічної конструкції: кластер - це локалізована територіально-виробнича форма інтеграції взаємодіючих суб'єктів господарювання, банківського, приватного сектору, освітніх закладів, органів влади та суміжних, допоміжних, конструкторських, інноваційних підприємств/організацій, об'єктів інфраструктури, яка характеризується виробництвом конкурентоспроможних товарів або послуг, наявністю узгодженої стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію інтересів кожного з учасників і території локалізації кластера, і має істотну соціально-економічну значимість для регіону.

Кластери на сьогодні є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів, оскільки на ринку успішно конкурують не окремі підприємства, а саме цілі комплекси, які скорочують свої транзакційні витрати завдяки спільній технологічній кооперації компаній. Об'єднання у кластери формують специфічний економічний простір з метою розширення сфери вільної торгівлі, вільного переміщення капіталу та людських ресурсів, виконують функції структуроутворюючих елементів глобальної системи.

Кластерний підхід використовується при аналізі конкурентоспроможності країни, регіону, галузі; як основа політики економічного розвитку; при розробці програм регіонального розвитку; як основа для стимулювання інноваційної діяльності; для залучення інвестування; як основа взаємодії великого і малого бізнесу. Основна мета кластера — підвищити внутрішню та міжнародну конкурентоспроможність його членів за

рахунок комерційного і некомерційного співробітництва, наукових досліджень та інновацій, освіти і політики підтримки. Позитивні ефекти кластерної взаємодії наступні: зростання продуктивності; підвищення можливостей для інновацій; висока спеціалізація; розширений доступ до ринків збуту спеціалізованим постачальникам, кваліфікованій робочій силі; підвищений рівень формування нових підприємств, організацій, установ; більша гнучкість та ефект великого масштабу; спільна діяльність; колективна ефективність.

Більш повному розумінню кластерного підходу сприяє розгляд алгоритму формування кластерів в регіоні, який можна представити трьома етапами (Рис. 1).

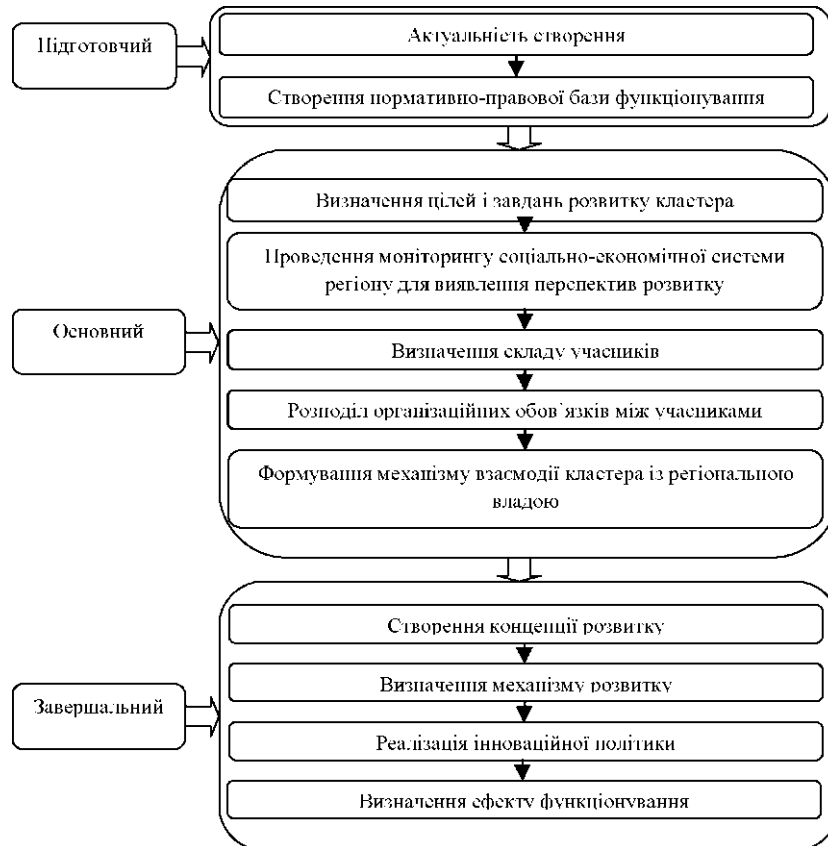

Рис.1. Алгоритм формування кластерів в регіоні [4. с. 22].

На протязі багатьох років виникали передумови, які сприяють появі необхідності в створенні певної структури, яка б змогла регулювати стосунки між країнами, а також сприяти їх зближенню, вирівнюванню їх виробничих і економічних потужностей, економічного потенціалу, підвищенню кваліфікації робочої сили, а також конкурентоспроможності економік держав в цілому як на внутрішньогалузевому, так і на зовнішньоекономічному рівні. Такою структурою в умовах транскордонного співробітництва і відповідно пріоритетів «Спільної операційної програми Україна - Румунія - Республіка Молдова 2007-2013» може стати Агентство кластерного розвитку агробізнесу.

Необхідність і значущість створення АКРА полягає в: знаходженні і наданні нових шляхів використання наявного аграрного потенціалу агробізнесу; наданні достовірній інформації про можливості транскордонної співпраці в інвестиційній сфері агробізнесу; наданні допомоги по просуванню підприємництва в рамках кластера агробізнесу; наданні можливості підвищення кваліфікації робочої сили за допомогою тренінгів, стажувань і т.п.; наданні інформаційних послуг з підтримки ініціативи формування кластерних утворень.

Розвиток аграрного сектору економіки в умовах глобальної продовольчої проблеми є одним з найважливіших напрямків розвитку національної економіки. Для підвищення конкурентоспроможності Українського АПК необхідно вирішити ряд проблем. Проблеми Одеського регіону, які потребують найскорішого вирішення, багато в чому схожі й продовжують на регіональному рівні, враховуючи специфічні риси регіону проблеми національного АПК. До них відносять:

- 1) низька ефективність продуктивних сил в агробізнесі: низька кваліфікація кадрового резерву, застарілі виробничі потужності. Так, виробничі потужності майже всіх агропромислових підприємств зношені на 90-100% та потребують негайного оновлення;
- 2) нераціональне використання економічного потенціалу регіону;
- 3) низький рівень організації сектору агробізнесу, що гальмує впровадження інноваційних технологій;
- 4) недостатня обізнаність суб'єктів господарської діяльності про особливості транскордонного співробітництва в сфері АПК. Більшість таких суб'єктів обмежуються лише власним господарством та втрачають реальні можливості транскордонного співробітництва, які спроможні підвищити ефективність в секторі АПК в декілька разів;
- 5) брак робочої сили в секторі АПК у зв'язку з надмірним відтоком населення в міста. Низький рівень життя населення в сільській місцевості спричиняє масове переселення здебільшого молоді (що й є необхідною робочою силою) до міст, залишаючи сільське господарство без робочих рук;
- 6) брак інновацій та досліджень, які стимулюватимуть виробництво нових продуктів. Недостатність коштів на дослідження та впровадження інновацій залишає сільське господарство на низькому рівні розвитку;
- 7) низька конкурентоспроможність бізнес-сектору у сфері агробізнесу. Відсутність в секторі АПК новітніх форм ведення бізнесу гальмує його комерційний розвиток та знижує таким чином конкурентоспроможність.

Загальною метою створення та функціонування АКРА виступає зміцнення інтеграції прикордонних регіонів відносно проблеми підвищення конкурентоспроможності сектора АПК в Одеському регіоні. Зміцнення буде досягнуте за допомогою формування нових і розвитком існуючих засобів з метою створення нового інтегрованого ринку аграрної продукції, розвитку інформаційно-ресурсної бази АПК, а також шляхом гармонізації з існуючою інфраструктурою, розвитком міжнародної співпраці з метою відродження аграрного потенціалу регіону.

Реалізація даного проекту призведе до ряду результатів, як загальних, так і конкретних.

До загальних результатів відносяться: збільшення ефективності функціонування продуктивних сил в агробізнесі: підвищення рівня кваліфікації кадрового резерву, забезпеченість сучасними виробничими потужностями; цільове використання економічного потенціалу даних регіонів; досягнення високого рівня організації сектора агробізнесу; функціонування конкретних джерел інформації, які забезпечували б достатній рівень обізнаності суб'єктів господарської діяльності про особливості транскордонної співпраці у сфері АПК; поява ємкого ринку робочої сили в секторі АПК; здійснення інноваційних проектів у сфері АПК, які забезпечать виробництво нових продуктів; підвищення ролі бізнес-сектора у сфері агробізнесу.

До конкретних результатів належить: розробка Концепція розвитку екологічного, безпечного, конкурентоздатного АПК (агробізнесу) в Одеському регіоні на базі кластера; удосконалення сфери АПК в регіоні і управління біологічними і виробничими ресурсами; формування позитивного, привабливого, конкурентоздатного, аграрного іміджу транскордонних регіонів Румунії, України і Республіки Молдови; підготовка спеціалістів для роботи у сфері формування кластерів і агробізнесу; формування аналогічних інститутів і кластерних структур не тільки в Одеському регіоні, а й на програмній території (Румунії та Республіки Молдова).

Проект повинен здійснюватись в більшій частині або повністю в одній країні-учасниці, але який має транскордонний вплив. Спочатку планується відкриття проекту винятково в Одеському регіоні. Це допоможе головним чином привернути увагу зацікавлених осіб для впевненого старту проекту і здобуття фінансової стабільності. Також обґрунтування і функціонування в Одеському регіоні Агентства кластерного розвитку агробізнесу дасть поштовх до рішення найбільш гострих і важливих проблем транскордонного співробітництва, пов'язаних перш за все з реєстрацією і перебуванням громадян Республіки Молдови, що знаходяться на території України нелегально з метою заробітку, перетином прикордонних територій, а також спрощенням здійснення підприємницької діяльності іноземними громадянами на території України. Це повинно привернути увагу подібних структур в Румунії і Республіки Молдова, оскільки вони будуть в першу чергу зацікавлені в співпраці. Потім планується відкриття подібних агентств на території країн-учасниць проекту, щоб вони функціонували як єдиний організм з метою контролю за діяльністю агентства і збільшення інтенсивності і продуктивності його роботи, оскільки робота агентства ґрунтуватиметься на єдиних принципах.

«АКРА» може стати відправним етапом в формуванні нової неоінституціональної структури міжнародних інтеграційних процесів на програмній території та сприяти посиленню і поглибленню добросусідських стосунків між територіальними громадами і владою, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, яке виявиться в укладанні необхідних міжнародних договорів.

Можливо припустити, що після реалізації проекту в життя, можуть виникнути певні гіпотези про те, як і далі працюватиме проект.

Основними гіпотезами після реалізації проекту можуть стати: посилення і поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або органами влади, які перебувають під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, що проявиться в ув'язненні необхідних угод і міжнародних договорів; підвищення внутрішньої та міжнародної конкурентоспроможності учасників кластера за рахунок комерційного і некомерційного співробітництва, наукових досліджень; функціонування кластеру агробізнесу на програмній території; сприяння розвитку трансграничних концепцій співпраці у виробництві та реалізації продуктів сільського господарства, включаючи органічні продукти та сучасні сільськогосподарські техніки і технології (ініціативи зі спільної обробки та об'єднання досліджень з поліпшення якості продуктів сільського господарства, тренінги та обмін досвідом та найкращими практиками з приводу сучасних сільськогосподарських технік і технологій, що дозволяють уникати забруднення ґрунту і води нітратами та пестицидами разом зі зменшенням кількості уразливих територій; спільний брендінг; гармонізація стандартів); створення і поліпшення інфраструктури з метою збільшення інвестиційної привабливості України та її регіонів; прийняття державної програми про розвиток і впровадження кластерного підходу до регіонального розвитку в Одеській області.

Висновок:

1. Одним із кроків в напрямі підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу Одеського регіону може стати створення кластерних структур.. Це завдання може взяти на себе пропонуване нами Агентство кластерного розвитку агробізнесу, яке є одним з найбільш ефективних інструментів підвищення конкурентоспроможності АПК Одеського, шляхом створення інноваційних форм ведення бізнесу, в.т.ч. кластера агробізнесу.

2. Необхідність створення Агентства кластерного розвитку агробізнесу підтверджується Ініціативою і Пріоритетом № 1 спільної операційної Програми Румунії-України-республіки Молдови 2007-2013, а саме «створенням більш конкурентоздатної прикордонної економіки».

3. Створення Агентства призводить до поліпшення економічних показників у сфері АПК на програмній території завдяки формуванню кластера сільського господарства, проведення модернізації і диверсифікації спільної діяльності в цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Andersson T., Schwaag-Serger S., Sorvik J., Hansson E.W. The Cluster Policies Whilebook. -IKED, 2004.
2. Длугопольський О.В. Кластерна модель розвитку промислового виробництва як фактор ефективних структурних реформ // Економічний Часопис- ХХІ-2003.- №2. - С. 1-8.
3. Дмитрієва В.О. Необхідні умови функціонування регіональних кластерів. // Прометей: Регіональний збірник наукових праць з економіки/ Донецький економіко-гуманітарний інститут МОН України; Інститут економіко-правових досліджень НАН України.-Вип.3(30).-Донецьк: ДЕГІ, 2009.-225с. С.71-76.
4. Дьякова О.В. Алгоритм построения механизма сглаживания региональной поляризации // Математические и инструментальные методы экономического анализа: управление качеством: Сб. науч. тр. / Под науч. ред. д.с.п, проф. Б.И. Герасимова. — Тамбов: ТГТУ, 2003. — С. 18—29.
5. Ковальов Ю.М. Механізм регулювання соціально-економічного розвитку регіону на основі формування кластерів. // Актуальні проблеми економіки №4(82), 2008. - С. 179-187.
6. Марков Л.С. Экономические кластеры: понятия и характерные черты. - Новосибирск: Институт экономики РАН, 2004.
7. Портер М.Е. Конкуренция. - М.:Вильямс, 2005. - 608 с.
8. Porter M.E. Clusters and the New Economics or Competition // Harvard Business Review.-1998.- November-December. - P. 77-90.
9. Саблук П.Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. - 2010. - № 1. - С. 3-12.
10. Посібник з кластерного розвитку // www.sme.ukraine-inform.org.ua.
11. Спільна операційна програма «Румунія - Україна - Республіка Молдова 2007-2013». с.140.
12. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року (затверджена рішенням Одеської обласної ради від 9 листопада 2007 року № 347-V).
13. Фонд «Ефективне управління». Кластерный подход к региональному экономическому развитию в Украине.// Семинар. 27 апреля 2010. - 90 с.
14. G.-J. Hospers; Regional Economic Change in Europe: A Neo-Schumpeterian vision, 2004.

Ключові слова: кластер, кластерний підхід, конкурентоспроможність, Одеський регіон, агропромисловий комплекс (АПК), Агентства кластерного розвитку агробізнесу (АКРА).

Ключевые слова: кластер, кластерный подход, конкурентоспособность, Одесский регион, агропромышленный комплекс (АПК), Агентства кластерного развития агробизнеса (АКРА).

Keywords: cluster, cluster approach, competitiveness, Odessa region, agro-industrial complex (AIC), Agencies of Cluster Agribusiness Development (ACRA).